AUGUST STRINDBERG

ERYK XIV

PAŃSTWOWY TEATR IM. W. BOGUSŁAWSKIEGO W KALISZU

Dyrektor i Kierownik Artystyczny **Izabella Cywińska**

Kierownik Literacki **Andrzej Falkiewicz**

August Strindberg

Przyszedł na świat 21 stycznia 1849 w Sztokholmie. Był synem kupca pochodzenia szlacheckiego, lubującego się w manierach arystokratycznych, i matki, która była kiedyś służącą i kelnerką. Wczesne bankructwo ojca i śmierć matki sprawiły, że dzieciństwo Strindberga kształtują strach i głód. Rozpoczyna studia historii filozofii i filologii, które szybko porzuca, ażeby zostać nauczycielem ludowym, ale zainteresowania medycyną skłoniły go do studiów medycznych na Uniwersytecie w Uppsali, gdzie studiował także fizykę, astronomię i nauki polityczne. Wtedy urzekła go praca w teatrze, przez wiele lat występował na scenie jako statysta. Zajmował się naukami przyrodniczymi, był entuzjastą teorii Darwina i D. F. Straussa.

Pierwszy utwór literacki Strindberga dramat historyczny „Mistrz Olof", powstał w roku 1872. Rozgłos przynosi mu jednak dopiero powieść „Czerwony pokój" oraz dramaty „Ojciec" (1887) i „Panna Julia" (1888). W roku 1892, po rozejściu się z pierwszą żoną (był jeszcze żonaty dwukrotnie), osiada w Berlinie, gdzie w kręgu bohemy artystycznej poznaje Edwarda Muncha, Knuta Hamsuna, Stanisława Przybyszewskiego, Richarda Dehmela. W Paryżu, w roku 1894 uległ chorobie umysłowej, która spowodowała dłuższą przerwę w pisaniu. W tym czasie oddaje się studiom przyrodniczym, zwłaszcza botanice, astronomii i chemii, zajmuje się badaniami mistycyzmu i okultyzmu, a także magią i alchemią. Przeżywa ewolucję poglądów od zaciekłego ateizmu do mistycznej religijności. W latach 1897—1902, w gwałtownym zrywie twórczym, napisał 20 dramatów — w tym trylogię dramatyczną „Do Damaszku", „Upojenie", „Adwent", „Eryka XIV" (1899), „Taniec śmierci", Grę snów"; oraz dwie najznakomitsze swoje książki: opowieść autobiograficzną „Inferno" i „Legendy".

W roku 1907 założył w Sztokholmie Teatr Intymny, który grał wyłącznie jego sztuki — chciał stworzyć coś, jak mówił, „w rodzaju sceny kameralnej, to znaczy takiej, która przenosiłaby idee muzyki kameralnej i pewne środki jej wyrazu do dziedziny dramatu". Umarł 14 maja 1912, napisawszy uprzednio „Mowy do narodu szwedzkiego". Jest uważany za twórcę nowoczesnego szwedzkiego języka literackiego i prekursora wielu najnowszych europejskich prądów literackich, w tym także ekspresjonistycznego dramatu.

W latach sześćdziesiątych nastąpił na świecie wielki renesans twórczości Strindberga; dramaty Strindberga grane były w tych latach także na wielu scenach polskich.

H. G. Topsöe-Jensen o Strindbergu

Z niesamowitą, sobie tylko właściwą, wirtuozerią opisuje uprawianą z zimną krwią grę uczuciami i nagie, brutalne eksplozje bestii w człowieku. Mało ludzi zdolnych było, tak jak on, do przewiercenia zewnętrznego pokostu kultury i ukazania pod nim nagiego człowieczeństwa w jego najbardziej elementarnych przejawach.

Stanisław Przybyszewski o Strindbergu

Ta zaciekła analiza własnej duszy z gruntu u niego fałszywa bo oparta na wyimaginowanych, ciężką histerią spłodzonych przesłankach, staje się nieoceniona jako wspaniały dokument na wskroś chorej, w konwulsjach obłędnego cierpienia wijącej się duszy.

I żaden ze znanych mi twórców nie musiał tak krwawo walczyć z sobą jak Strindberg — a miał on w sobie najsroższego wroga: Kobietę.

W całej historii literatury wszechświatowej widnieje tylko jedno, jedyne nazwisko istotnie twórczej, na gigantyczną miarę zakrojonej g e n i a l n e j kobiety — nazwisko płonące niesamowitym ogniem, w jakim po raz pierwszy „maciczna" dusza mężczyzny się objawiła — a nazwisko to, to właśnie Strindberg!

AUGUST STRINDBERG

ERYK XIV

(przekład Zygmunt Łanowski)

Eryk XIV	**— HENRYK TALAR**
Göran Persson	**— WOJCIECH STANDEŁŁO**
Svante Sture	**— BOLESŁAW IDZIAK**
Nils Sture	**— JAN SZULC**
Eryk Sture	**— * * ***
Nils Gyllenstjerna	**— ZBIGNIEW LESIEŃ**
Karin	**— JOANNA ORZESZKOWSKA**
Jan, Książę Finlandii	**— JERZY JANECZEK**
Katarzyna Stenbock	**— STEFANIA BŁOŃSKA**
Karol, Książę Sudermanii	**— WIESŁAW KOMASA**
Peder Welamson	**— TADEUSZ DRZEWIECKI**
Maks	**— WOJCIECH NOWICKI**
Strażnik mostu	**— ADAM MARSZALIK (adept)**
Żołnierz Mons	**— ZYGMUNT FOK**

Reżyseria: MACIEJ PRUS

Scenografia: ZDZISŁAWA DZIEDZIC

Asystenci reżysera: ADAM MARSZALIK, ZBIGNIEW LESIEŃ

Premiera 12.III.1972

Wszystko się może zdarzyć, wszystko jest możliwe i prawdopodobne. Czas i przestrzeń nie istnieją. Na niepozornym tle rzeczywistości wyobraźnia kreśli i haftuje nowe wzory, mieszaninę wspomnień, przeżyć, swobodnych fantazji, absurdalności i improwizacji. Postacie rozczepiają się, podwajają, mnożą, nikną, zacierają, rozjaśniają. Rządzi nimi tylko jedna świadomość — świadomość śniącego, i przed nią nie ma tajemnic, nie ma dla niej niezgodności, skrupułów, praw. Nikogo się tu nie winni, niczego nie uniewinnia. A ponieważ sny bywają przeważnie bolesne, rzadziej przyjemne, przeto opowieść pobrzmiewa nutą melancholii i współczucia dla istot żyjących. Sen, ów wyzwoliciel, bywa czasami okropny, ale gdy ból staje się nie do zniesienia, następuje przebudzenie i cierpiącego uspokaja rzeczywistość, która choćby najgorsza, wydaje się szczęśliwa w porównaniu z torturami snu.

August Strindberg

KDA 707 n. 7.500 szt. — K-16/169 — 2.72

Druk bezpłatny